

ment innecessari: la terminació -KN, impronunciable en llatí, fou llatinitzada com a -CA, i l'eliminació del diftong fou compensada per la duplicació de la consonant.

D'altres trobarem escrúpols en certes formes amb e: fr. ant. *teche* '(mala o bona) qualitat', altres vegades 'taca', it. ant. *tèccola* «piccolissima macchia», norm. *teke*, llgd. i carciol *teco* «tache», Var *tèchi*, *tècho* «meurtrissure, coup», fr. *enticher* al costat d'*entacher* i de cat. *entacar*, i per això s'ha arribat a pensar en un mot pre-romà; millor Gamillscheg (EWFS, i Rom. Germ. I, pp. 374 i 255): és ben comprensible que el germ. *täiken* en alguns llocs i períodes fos adaptat com *TACCA i en altres (predominant el timbre ä del diftong) adaptat com *TECCA. En tot cas cap d'aquests punts no afecta gens la certitud de conjunt de l'etimologia germànica de *taca*.

DERIV.: *Tacar*, derivat comú amb l'oc. *taçar*, fr. *tacher* (en certa manera it. *intaccare* 'oscar, encetar, esgarinxar'). En totes elles és ja medieval, en cat. ja S. XIV (*tac(h)a*, *tàche*: Aversó, 73, 185); «Concubinari / e fornicari, / Macip cachat; / no 's hom *tacat* / per algun vici, / reputat nici, / vilà, dolent, / sinó 'l volent, / en res amant, / participant / gent ab alguna», JRoig (*Spill*, 7678): encara que alguna ed. hi posa *tachat*, és clar que es tracta de la grafia *ch* amb valor de *k*, que hem vist en el nostre mot en Aversó i que figura en els citats passatges del *Corbatxo* i del Gènesi de Serra (no hi fa res que a base d'això estigui *tatxat* en l'ed. B) (Bna. 1561); «desbarate y arranque los cabells del meu cap per sentir part dels treballs vostres --- la groga e sotil sobrevesta vostra, *tacada* de moltes làgremes, la tovallola blava que streny lo vostre cap ---», Galba (*Tirant*, Ag. IV, 329); «cau la ploma enmig del paper blanc e *taque*l en diversos llocs ---», *Curial* II, 146.

Ja l'hem vist en lexicògrafs, des del *TbPu*. d'OPou; i avui general: des de les Illes (fins Eiv.: *tacà*: manchar', PzCabr.), fins al cim d'allà dels Pirineus: *una poma takáda* Àreu, *una fruita takáda* Tavascan, amb el sentit de 'macada', *Tacadis* («un color molt *tacadis*», DAG.). *Tacós*; *tacarrós*. *Taquer*. *Destacar* en l'acc. 'treure les taques'.

En la formació d'*entacar* i *entacat* ha contribuït certament ENTECAT 'atacat de malaltia crònica' (del gr. *hektikós*), però hi tingué gran part, i fins predominant, la variant *teca* de *taca*, fr. ant. *teche*. D'aquí la forma *entecat* que trobem en JRoig en el sentit de 'viciat, sollat', en què després s'ha emprat *entacat*: «regnaria / --- / sobre'l seu poble, / ligat en coble, / tot *entecat* / per lo pecat / qu'Eva tractà» (*Spill*, 11727).

En un sentit com 'esblaimat, descolorit, afeblit' ja figura en el *Decan*. cat. de 1429: «Roger --- pres partit de servir aquell rey N'Alfonso; --- parec-li que lo dit Sr. donàs indiscretament --- baronies e --- a qui --- no li-n haguessen servit [i a ell poca recompensa] --- li parec que per aquesta rahó la sua fama se disminuhís molt, e-n fos molt *entacada*: per què, deliberà de partir-se'n» (x, § 1, 553.2), trad. «estimò che molto diminuisse la fama sua; per chè di partirsi diliberò»

(ed. 1961, 598.14), i veg. més en el vol. III, 383a34.45.

Paral·lel al francès, on abans va usar-se *entechier*, i avui *enticher*, però també hi trobem, en francès mitjà almenys, la forma *entacher*: «aux théologiens, les quelz pour la plus part sont hereticques ---. Dist Pantagruel --- Je nie, voyant l'occupation principale --- des bons théologiens estre emploictée --- à extirper les erreurs et heresies: tant s'en faut qu'ilz en soient *entachez!*», Rabelais, *Tiers Livre*, § 129, p. 137. *Entacament*.

+TACACI: «El prelat --- visitarà lo arxiu de la iglésia, y regonexerà si són en ell tots los --- capbreus --- y si tenen nota de les cantitats que tindran depositades en algun *tocaci* [sic?], y manarà se fassa inventari de tots los papers», nota donada en el DAG. de les Sinodals de Tarragona de 1704. Seria, doncs, alguna caixa de dipòsit de paper. Cf. la *teca* de la tesoreria de la Seu de Girona a. 1764 DAG., *AlcM* i *ENCATACAR-SE*. Sembla derivat del gr.-ll. *theca* 'caixeta, caixa, estoig' [Ciceró, Varró]: com que això és un mot grec clàssic *θήκη*, podria ser-ne un **θηκάτιον*, derivat grec segons el sufix normal de diminutiu *-άτιον*. És sabut que en els mss. sovint la *e* es pren per una *o*. Cf. TACA, DCEC/DECH.

Tacada, V. *tac* i *taca* *Tacadis*, V. *taca* *Tacador*, V. *atacar*.

TACAMACA, es creu d'origen náhuatl, llengua dels azteques (veg. DCEC/DECH). □ 1.ª doc.: Bely.

TACANY, mot antic només en les llengües de la Península —cast. *tacaño*, port. *tacanho*—, des de les quals es va estendre a França i a Itàlia; el significat corrent en la llengua antiga és 'persona menyspreable, de baix estament', 'trapella, brètol, malvat'; probablement d'origen semític, i principalment de l'hebreu *taqānāh* 'ordenació', 'reglament', 'conveni', que s'aplicava als pactes, arranjaments i composicions finances, negociats per les aljames hispàniques a l'Edat Mitjana, el qual entre els cristians es degué pendre malèvolament amb el valor de manegament o manifasseria tramposa. □ 1.ª doc.: 1371, Jacme Marc, *Dicc.*, ratlla 1281 (últim d'una llista de 30 rimes com *bany*, *any*, *pany* etc.).

No recollit després per altres lèxics que el *Vocab. cat.-alemany* de 1502: *taqueyn*: boeswicht [malvat, mala peça], schalckaftig [murri, maligne]; «de un *ta-cayn*: von eim bu^oben» (o sigui 'd'un trapella'); i des del DTo. 1647 («vellaco, astut»). Però apareix sovint en literatura des d'Eiximenis i Bernat Metge, que l'usa increpant la Fortuna: «Féts dexendre los subtils, / e pujar alt hòmens grossers; / e féts, de *tacany*s, cavallers; / e papes, d'hòmens reprovats» (*Fortuna e Prudència*, NCl. x, 72.24). «--- Bellea és cosa fort perillosa en hom e en dona: --- a Josep, tan bell, la dona lo diffamà ---; Salamó, tan bell, orat tornà; Adònides, tan bell e tan famós, *tacany*, mala fi féu; Jetzabel, tan bella, Jeú la féu gitar per la finestra ---»; «lo golós és ta-